

İNSAN FAKTÖRLERİ

4. Hafta / Sosyal Uyum

Tevfik Uyar

Geçen Hafta

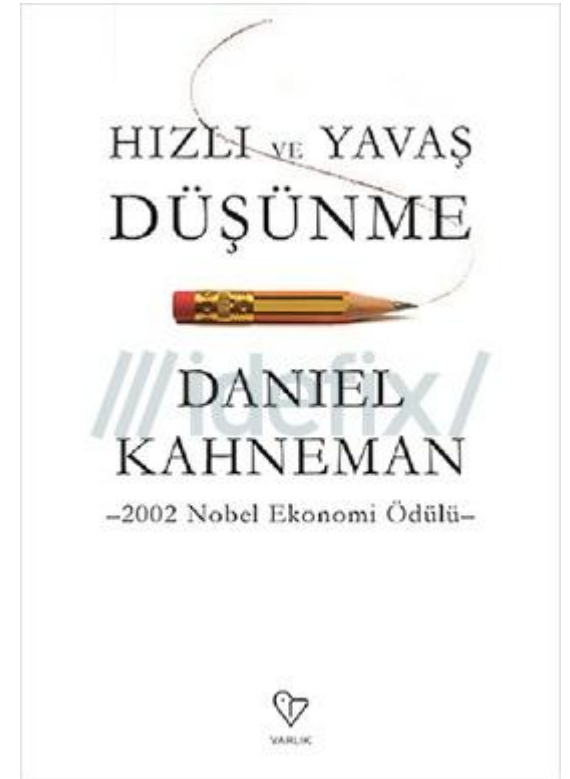
- Yanlış İzlenimler
- Hatalar:
 - Bulunabilirlik Etkisi
 - Öncelik Hatası
 - Hâle Etkisi / Şeytan Etkisi
 - Haftanın Safsatası: Adam Karalama Safsatası

Bu Hafta

- İRRASYONEL / Bölüm 4 – Uyum
- Haftanın Safsatası: Otoriteye Yönelim Safsatası

Sistem 1 / Sistem 2

- Daniel Kahneman / İki Sistem Teorisi
 - Kahneman, 2002 Nobel Ödüllü
 - Beklenti Kuramı (Geçen Yıl Yaptığımız Deney)
 - Kitabı: Hızlı ve Yavaş Düşünmek

Sistem 1 / Sistem 2

SOL

büyük

sol

küçük

sağ

KÜÇÜK

SAĞ

büyük

SAĞ

BÜYÜK

sol

küçük

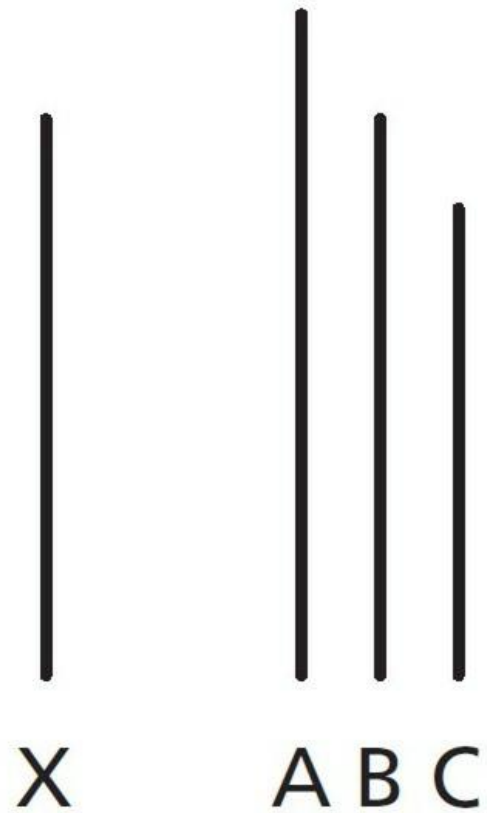
SOL

KÜÇÜK

Sağ

büyük

Sosyal Uyum

Sosyal Uyum

- Taahhüt Etkisi:
 - Herkesin önünde dile getirilmiş kararlar, tek başına alınmış kararlardan daha çok yerine getirilir.

- SÖZ VERMEK NEYİ DEĞİŞTİRİR?

Taahhüt Etkisi

- Elektrik Tasarruf Deneyi, Pollak ve Cumming, 1975

1. Grup

- Ev sahiplerinin isimleri yerel gazetede yayımlanacak

2. Grup

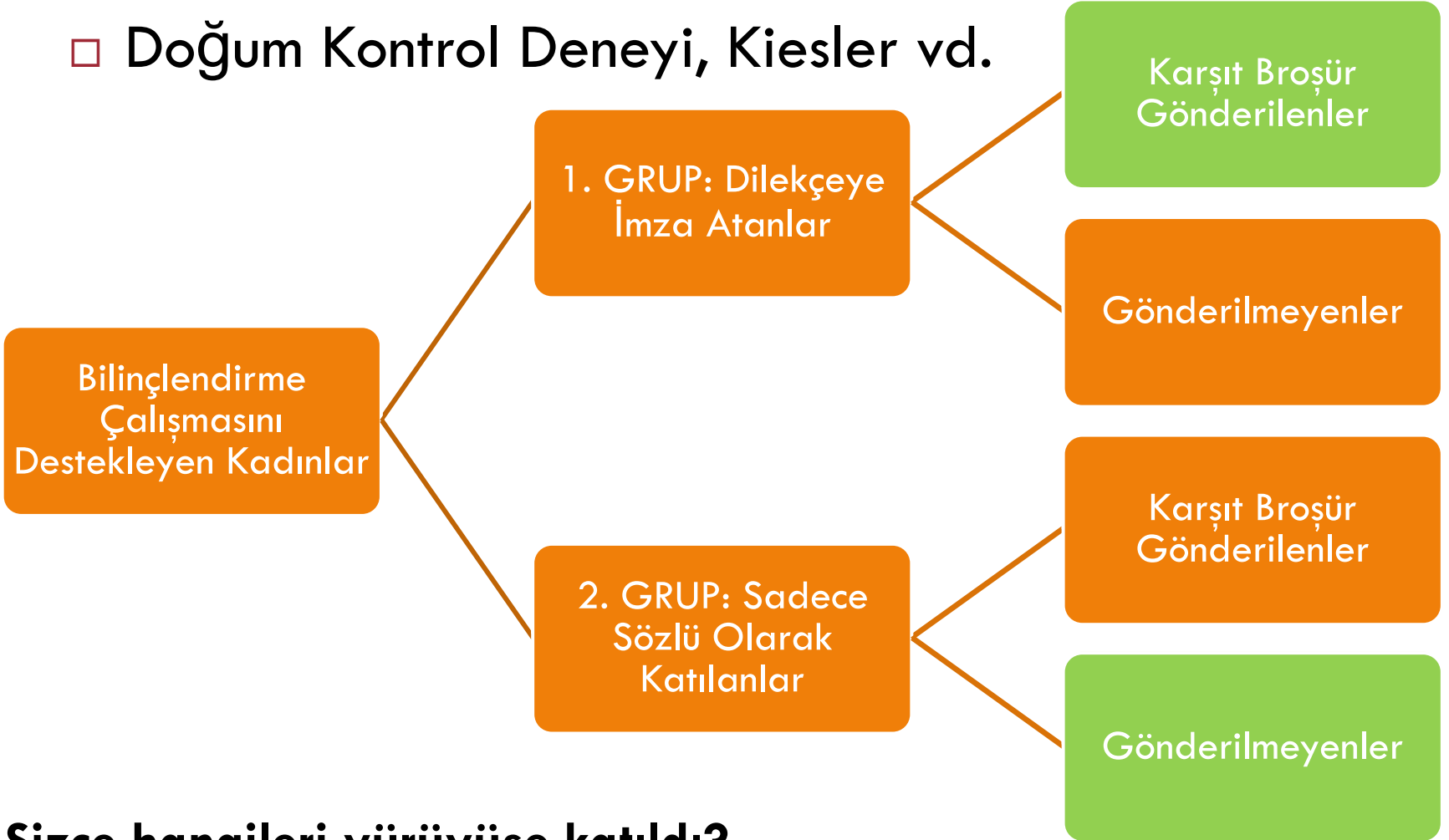
- Ev sahiplerinin isimleri gizli tutulacak.

Taahhüt Etkisi

- Tüm havacılık el kitaplarının girişinde:
 - Genel Müdür tarafından yazılan
 - Genel Müdür tarafından imzalanılan
- BİR SORUMLU MÜDÜR TAAHHÜTÜ VARDIR!

Bumerang Etkisi

□ Doğum Kontrol Deneyi, Kiesler vd.

Sizce hangileri yürüyüşe katıldı?

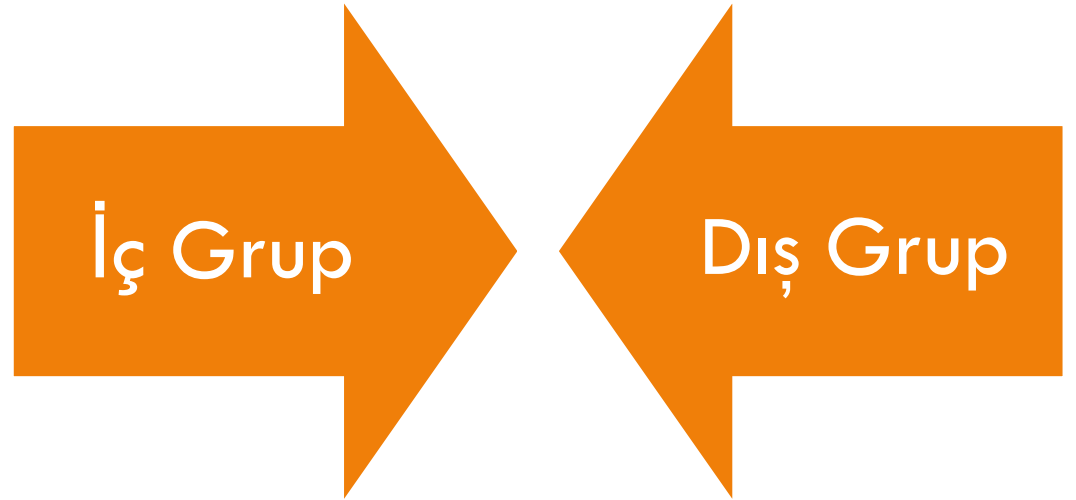
Bumerang Etkisi

- Uyar, 2014 – “Sosyal Medya Şahinleřtiriyor mu?”

Grup Olmak

- Deęerler
- Semboller
- Tarih
- Ortak Dil
- Hiyerarşı
- Vb...

Grup Düşüncesi (Groupthink)

- Tanıdıklardan Oluşan Gruplara Uyum
 - Taraftar Grupları (-)
 - Savaş (- / +) ve Takım Oyunu (+)
 - Linç (-)
 - Hatalı Kararlar Veren Komiteler (-)

- NEDEN?

Grup Düşüncesi (Groupthink)

□ Çevreye Uyum

□ Moda (- / +)

□ Panik (-)

□ İzleyici etkisi (-)

□ Bir sokakta gaspa uğrama tehlikesiyle karşı karşıyasınız. Çevrede olaya şahit olan kaç kişi olursa yardım alma şansınız daha yüksektir?

■ A) 1

B) 10

C) 25

D) 100

İzleyici Etkisi

- Kitty Genovese Cinayeti, 1964
- Sara Krizi Deneyi
 - Tek denek: %85'i
 - İki denek: %62
 - Dört denek: %32
- Bira Hırsızlığı
 - Tek müşteri: %65
 - İki müşteri: %51

KISSADAN HİSSE

- Kalabalık önünde karar açıklamaktan sakının. Yaptıysanız sırf bu yüzden yanışta ısrar ediyor olabilirsiniz.
- Kurtulmak istediğiniz bazı davranışlar varsa, bir daha o davranışta bulunmayacağınızı mümkün olduğu kadar fazla kişiye duyurun
- Kendinize sırf başkaları yaptığı için yaptığınız şeyler olup olmadığını sorun.
- Sakin olduğunuzda tasvip etmeyeceğiniz davranışlara kalabalıklar yüzünden bulaşmayın.
- Birine yardım etmek için başkalarının da ediyor olup olmadığına bakmayın.

KISSADAN HİSSE (HAVACILIK)

- İşinizle ilgili bir fikir beyan ettiğinizde ve bu fikrin yanlış olduğunu açıkça anladığınızda, sırf kalabalık önünde beyan ettim diye yanlış fikirde ısrar etmeyin. EMNİYETE AYKIRI OLABİLİR.
- “Başkaları da nasılsa yapıyor” diye emniyetsiz davranışlarda bulunmayın.
- Asla kendi yapmayacağınız emniyetsiz hareketleri bir kaç personel bir araya geldiğinizde de yapmayın. Sorumluluk paylaştıkça azalmaz.
- Emniyetsiz durumları veya şüpheli bir paket, uçak gövdesinde bir deformasyon vb. Tehlikeleri “nasılsa başkaları görür” diye rapor etmekten vazgeçmeyin. Varsın dört rapor gönderilmiş olsun!

HAFTANIN SAFSATASI

**Bir Bilen Safsatası
(Otoriteye Atıf Safsatası)**

HAFTANIN SAFSATASI

□ Bir Bilen Safsatası

- Bir argümanın doğruluğunu onu söyleyen kişinin uzmanlığını düşünerek değerlendirmek.
 - HALBUKİ uzmanlar da yanlış düşünebilir, hata yapabilirler!

□ ÖRNEKLER

- *Newton, Kepler gibi ünlü fizikçiler de astrologtu (Eee, yani? Bugünküler değil?)*
- *Canan Karatay öğle vakti güneşlenin diyor. O bir doktor. Ondan iyi mi bileceksin? (Ama öğle vakti UVA ışınları yüksek seviyede! Ona bakarsan Einstein'de evrenin genişlemediğine inanıyordu. Bugün biliyoruz ki: GENİŞLİYOR!)*
- *Geminin kaptanı "bu gemiyi tanrı bile batıramaz" dedi (Ama Titanik Battı!)*

HAFTANIN SAFSATASI

□ Bir Bilen Safsatası

- Uzmanlar büyük olasılıkla uzmanı oldukları alanda doğru söylüyordular. Ama KESİN değil.
- Bu yüzden bir şeyi kimin söylediği değil, onun akla, mantığa uygun olması, iddia edilen şeylere delil gösterilmesi önemlidir.
- BİR ARGÜMANIN DOĞRULUĞUNU ONU KİMİN SÖYLEDİĞİ DEĞİL, GÖSTERİLEN DELİLLER BELİRLER!

HAFTANIN SAFSATASI

□ Bir Bilen Safsatası

□ HAVACILIK ÖRNEKLERİ

- Kırk yıllık teknisyenden iyi mi bileceksin?
- Ben kaptan pilotum, sen yeni bir pilotsun. Benim kumandalarım da hata yok diyorsam yoktur (Birgen Air, 1996: DÜŞTÜ!)
- Bu arıza ciddi bir arıza olsaydı eğer, Ahmet Kaptan hayatta uçmayı kabul etmezdi!

İyi Haftalar!

- Haftaya:
 - 7. Bölüm: Yersiz Tutarlılık